

STOCKHOLMS UNIVERSITET
Historiska institutionen
Förlagskunskap
VT 2007

SERIER FÖR VEM?

**En åldersmässig kartläggning av den
svenska serieboksutgivningen 2005**

Freddie Kaplan

Sammanfattning

Uppsatsen undersöker den svenska utgivningen av serier i bokform för vuxna läsare. Den ämnar att dels komma fram till hur stor del av det svenska utbudet som riktar sig till vuxna, och dels föra en diskussion om orsaker som påverkar utgivningen.

Den första delen av uppsatsen ägnas åt terminologi och en undersökning som utgår från en lista över serier utgivna i bokform i Sverige 2005 och är sammanställd av serieförbundet *Serieförbundet*. Förlagen som utgivit serierna på listan kontaktas och får placera dem i en eller flera av följande ålderskategorier: Barn, ungdom och/eller vuxen.

Pga de blandade ålderskategorierna blir resultatet av undersökningen svårtolkat. Det uppstår tre olika tolkningar av vilka ålderskategorier som ska räknas som riktade till vuxna och hur stor procentuell del av den svenska utgivningen av serier i bokform 2005 dessa motsvarar:

1. Kategorierna "barn/ungdom/vuxen", "ungdom/vuxen" och "vuxen": 57 %.
2. Kategorierna "ungdom/vuxen" och "vuxen": 39 %.
3. Kategorin "vuxen": 18 %.

Även begreppet *serieroman*, som i uppsatsens definition innebär en längre serie i bokform som potentiellt innehar litterära kvaliteter, undersöks. Utifrån de ovanstående tolkningarna 2 och 3 motsvarar serieromaner 29 % respektive 4 %.

I uppsatsens andra del diskuteras tänkbara orsaker till att så få serieböcker för vuxna i allmänhet och serieromaner för vuxna i synnerhet ges ut. Ett förlag som har en stark serieutgivning för barn och ungdomar får också en sådan prägel i sin utgivningsprofil riskerar att få sina serier för vuxna förknippade med utgivningen för de yngre målgrupperna och samtidigt skada sin varumärkesnisch.

Ett svenskt förlag kan köpa licensen för ett utländskt förlags hela utgivning och välja att endast ge ut en del av denna. Uppsatsen bekräftar endast ett sådant fall.

Bokhandeln är en mycket viktig distributör, speciellt för att kunna nå nya serieläsare. Dessvärre är många bokhandlar ointresserade och okunniga om serier vilket leder till att serier för vuxna ofta hamnar tillsammans med de yngre målgrupperna, sällan skyltas med eller rekommenderas till konsumenter.

Serier syns sällan i medier. När tas upp av dagstidningar behandlas de av skribenter som primärt arbetar med andra kulturyttringar. Dessutom saknas det en fastställd terminologi och begreppsapparat med vilken exempelvis recensenter kan förmedla information till allmänheten.

Svenskar är duktiga på att läsa texter på engelska. Uppsatsen ger en grov fingervisning om att hälften av Sveriges vuxna invånare skulle kunna läsa serier på engelska, och på så vis minska behovet av en svensk översättning.

Innehållsförteckning

INLEDNING	4
UPPLÄGG	5
Syfte	5
Metod	5
Avgränsning	6
OM SERIER	7
Vuxenserier?	7
Ordlista	8
Seriefrämjandet	9
UNDERSÖKNINGEN – HUR MÅNGA SERIEBÖCKER FÖR VUXNA GES DET UT?	10
Tillvägagångssätt	10
Komplikationer	10
<i>Familjeserier och serieantologier</i>	10
<i>Ålderskategorier</i>	10
<i>Vuxna som läser serier avsedda för barn</i>	11
Undersökningssvar	11
Resultat	15
Kommentar angående serieromaner	17
DISKUSSION – MÖJLIGA ORSAKER TILL ATT SÅ FÅ SERIER FÖR VUXNA GES UT	20
Utgivningsprofil	20
Licenser	20
Bokhandel	21
Medieexponering	22
Översättning	23
SLUTSATS	25
KÄLLFÖRTECKNING	27

Inledning

Det ges inte ut särskilt mycket serier i Sverige. Kristiina Kolehmainen, chef på Serieteket i Stockholm, säger i en intervju i webbtidningen Komika magasin att ”Sverige är ett u-land då det gäller serieutgivning. Det är bara att acceptera – förlagen skyller på allt möjligt, som att svenskan är ett för litet språk för att ha en kompetent serieutgivning, men hallå, varken Finland eller Danmark är särskilt stora, och de lyckas hålla igång en långt mer intressant utgivning än svenska förlag. De nuvarande förlagen är helt enkelt inte intresserade av att ge ut serier.”¹ Som vuxen serieläsare är jag benägen att hålla med detta dystra uttalande – nya, spännande serieböcker får man oftast köpa i utländska utgåvor.

På barn- och ungdomssidan kan man dock ana en förbättring då några svenska förlag för några år sedan introducerade japanska serier, manga, på allvar. Även om mangans ökade försäljning kan vara ett tecken på att den svenska serieutgivningen mår allt bättre, tycker jag mig se en uppenbar lucka i utbudet: serier för vuxna. Sedan 1960-talet² har det runt om i världen utgivits serier i olika former specifikt riktade till vuxna läsare, dvs serier som rör sig bortom barn- och ungdomsinriktad populärkultur och kan ta sig an smalare och mer avancerade ämnen och berättartekniker. Serieböckerna finns, men varför säljs de inte i Sverige?

Om man har svårt att tänka sig varför bristen på serier för vuxna är ett problem räcker det att göra en snabb jämförelse med andra medier, t ex böcker eller film. Ponera att Sveriges bokutgivning bestod av enbart litteratur avsedd för barn och ungdomar, och att det kanske kom ett par romaner av till exempel Jan Guillou, Maj-Gull Axelsson eller Umberto Eco någon gång om året tillsammans med en handfull noveller och antologier. Hur absurt detta scenario än kan te sig är det inte långt ifrån min uppfattning av dagens svenska serieutgivning.

Här kanske någon skulle vilja invända mot denna jämförelse, och påstå att det inte går att ställa *litteratur* mot något så simpelt som teckningar? Serien i dess moderna form är ett ungt medium, jämgammalt med filmen, och dess visuella karaktär gör att det är lättare att läsa och förstå än t ex litteratur.³ Detta gör serier lämpliga för barn som fortfarande utvecklar sitt läsande. Tyvärr har detta också medfört att många tror att serier är *endast* för barn, vilket är helt felaktigt. I själva verket är serier ett mycket kompetent medium som kan rymma en minst lika stor innehållslig bredd som litteratur och film.

Med den här uppsatsen vill jag undersöka huruvida det svenska utbudet av serier för vuxna är så begränsat som jag tror att det är och försöka förklara varför marknaden ser ut som den gör.

---

¹ Schirén, Mikke, ”Jag är inte intresserad av mainstream”, ur *Komika magasin*, red. Schirén, Mikke, nr 1 2005, < http://komika.se/file_download/2 >, s. 38.

² ”Tecknade serier”, *Nationalencyklopedin*, red. Christer Engström, (Bokförlaget Bra Böcker AB, Höganäs, 1995), band 18, s. 133.

³ Notera dock att serier precis som film eller konst kräver en visuell tolkningsförståelse som kan behöva en viss inläring.

Upplägg

Uppsatsen består av två delar. Den första innehåller viktiga begreppsdefinitioner för att begripliggöra terminologin samt en unik statistisk undersökning vars resultat kommer att ligga till grund för den andra delen. Där kommer jag att diskutera problemen kring utgivningen av serier för vuxna i Sverige utifrån ett förlagsperspektiv.

Själva utgångspunkten för den här uppsatsen, det problem jag ser i Sveriges nuvarande serieutgivning – min tes – är att det ges ut väldigt lite serier med det djup och den litterära kvalitet som en vuxen publik kan och bör ställa på ett massmedium.

Syfte

Uppsatsen ämnar kartlägga den svenska serieutgivningen under 2005 och föra en kortare diskussion om det uppnådda resultatet.

Metod

Min uppsats undersöker den svenska utgivningen av serier för vuxna. Jag utgår från en lista på serieböcker som utgivits i Sverige under 2005. Listan är sammanställd av Sveriges rikstäckande förbund för serier, *Seriefrämjandet*. Samtliga 20 förlag, privatpersoner och föreningar (se nedan) som står bakom titlarna på listan har kontaktats för en kort utfrågning. Min huvudsakliga fråga till förlaget (och om möjligt, förläggaren som varit ansvarig för utgivningen) var: *Till vilken målgrupp riktar sig era serieböcker? Barn, ungdom eller vuxen?*

Då listan även innehåller förbund och privatpersoner, har jag i dessa fall kontaktat den som tagit initiativet till utgivningen och närmast kan liknas vid en förläggare, vilket oftast är serieskaparen själv.

Förlag, förbund och privatpersoner som har utgivit serieböcker under 2005

Allan Lennerstad	Nisses Böcker
Bonnier Carlsen	Norstedts
B4Press (Nickan Jonasson)	Optimal Press
C'est bon culture	Ordfront Galago
Collage	Seriefrämjandet
Egmont Kärnan AB	Serieskolan i Malmö
Etc	Smälänningen
Karin Gafvelin	Tranan/Podium
Kartago	Wahlströms
Mangismo	Vertigo

Utifrån de statistiska resultaten och eventuella övriga kommentarer från de tillfrågade kommer jag att diskutera orsaker och situationer som kan förklara varför så få serier för vuxna ges ut i Sverige. Min ambition är belysa en series väg från förlaget till konsumenten och jag har valt att fokusera diskussionen på förlagens utgivningsprofil och användande av licenser, bokhandelns och mediernas hanterande av serier samt läsarnas förhållande till översättning.

Avgränsning

Det finns många länder som har ett rikare serieutbud än Sverige, men det finns inget som säger att positionerna är låsta. En internationell jämförelse skulle kunna sätta uppsatsen i ett större sammanhang och illustrera skillnader mellan olika länders serieutbud. Tyvärr är detta något som inte ryms inom uppsatsens ramar.

Om serier

De flesta har en uppfattning av vad serier är, men då mediet i sig saknar en egen akademisk disciplin (i alla fall i Sverige) kan en kortfattad vetenskaplig beskrivning vara på plats.

En av de grundläggande böckerna om ”serievetenskap” är Scott McClouds *Serier, den osynliga konsten*. Där ger författaren denna definition av vad serier är: ”[en] uttrycksform som består av sidoställda, föreställande och andra bilder i avsiktlig sekvens, vilka syftar till att förmedla information och/eller framkalla ett estetiskt gensvar hos betraktaren.”⁴

McClouds definition har sin utgångspunkt i den amerikanske seriegurun Will Eisners uttryck ”sequential art”, sekvenskonst. McCloud menar att bilder tagna för sig själva bara är bilder, men om de ingår i en *sekvens* (dvs en ”serie”) blir bildkonsten till seriekonst. Notera att han skiljer formen från innehållet i denna beskrivning och är helt neutral gällande stil, kvalitet och innehåll.⁵

I Sverige har bl a Seriefrämjandets ordförande Fredrik Strömberg gjort ett försök att analysera begreppen inom seriemediet i sin bok *Vad är tecknade serier?*. Strömberg drar slutsatsen att det inte går att begränsa sig till bara en definition av serier utan att flera olika, beroende på sammanhang, behövs.⁶ För denna uppsats lämpar sig, för tydlighetens och flexibilitetens skull, hans ”allmänna prototypdefinition”: ”En berättelse som utgörs av, ofta tecknade, bilder vilka kan återges i någon form av tryckt media vars text, om sådan förekommer, är väl integrerad i bilderna.”⁷

Vuxenserier?

Eftersom min uppsats främst behandlar serier avsedda för vuxna, är det viktigt att reda ut vad som kan sägas vara ”vuxenserier”. En enkel definition är att kalla dem för ”inte barn- och ungdomsserier”, men det innebär att man istället måste förklara vad serier för barn och ungdomar är. Inom litteraturvetenskapen har det fastslagits att författarna av barn- och ungdomslitteratur antingen skriver direkt för barn/ungdomar, inte skriver för barn/ungdomar alls eller skriver för sin egen skull utan tanke på någon målgrupp.⁸ Trots att författarnas verk publiceras för samma publik kan de alltså ha väldigt olika uppfattningar om för vem de skriver. Det är istället förläggarna som tar de avgörande besluten om hur en bok ska utformas och marknadsföras, och bestämmer till vilka åldrar den ska rikta sig.⁹ Därför kommer den här uppsatsen att låta de tillfrågade förlagen avgöra om de berörda serierna riktar sig till barn, ungdomar och/eller vuxna.

---

⁴ McCloud, Scott, *Serier – den osynliga konsten*, (Epix Förlags AB, Stockholm, 1995), s. 5-9.

⁵ Ibid.

⁶ Strömberg, Fredrik, *Vad är tecknade serier? – En begreppsanalys*, (Seriefrämjandet, Malmö, 2005), s. 124.

⁷ Ibid., s. 128.

⁸ Svensson, Sonja, ”Barnböcker – finns dom?” ur *Läs mig – sluka mig*, red. Kristin Hallberg, (Natur och Kultur, Stockholm, 1998), ss. 57-73.

⁹ Widengren Hammarsköld, Pettersson, *Förlagsboken*, (Ordfront, Stockholm, 2001), s. 42 ff.

Ordlista

Seriens minsta beståndsdel är serierutan, som precis som orden i en bok radas upp på en sida. Efter det blir lite mer komplicerat, då det finns många olika sätt att samla och formge seriesidorna. Därför följer en ordlista nedan där centrala begrepp förklaras. Det går inte att undvika ett visst mått av subjektivitet när det gäller dessa definitioner eftersom det inte finns någon etablerad terminologi, men det är samtidigt viktigt att förklara uppsatsens begreppsapparat.

Serietidning – eller seriemagasin, en tunn tidning, vanligtvis bestående av ca 30-50 sidor. Andelen serier i tidningen kan variera, liksom utförande och utgivning, men oftast utkommer de periodiskt.¹⁰ Serietidningar distribueras oftast direkt till kiosker, matbutiker, stormarknader, etc, och säljs tillsammans med andra tidningar och tidskrifter. De finns även hos specialiserade butiker, men inte hos vanliga bokhandlar.

Exempel: *Kalle Anka & C:o*.

Seriebok – generellt begrepp för en bok med serieinnehåll, utgiven av ett förlag. Utförandet kan variera men den har oftast fler sidor än en serietidning och är limmad eller inbunden och har antingen hårda eller mjuka pärmomslag.

Exempel: *Sofia Z-4515*, (G Lundgren, A Eriksson)

Seriealbum/ seriepocket – i denna uppsats faller både album och pocket inom kategorin serieböcker, men förtjänar ett omnämnande då de är vanliga i Sverige. Ett seriealbum är en publikation av lite större format, har mjuka, limmade pärmar och innehåller en enda avslutad serie på ca 50-70 sidor. En seriepocket är liksom en vanlig pocket mindre till formatet, limmad med mjuka pärmar och har ofta ca 150-250 sidor.

Exempel på seriealbum: *Gustaf: Julalbum 2005* (Davis, J).

Exempel på seriepocket: *Kalle Ankas pocket*.

Seriestripp – en rad av serierutor i följd. Oftast består en stripp endast av en handfull rutor bredvid varandra, men kan även utgöra en hel seriesida.¹¹ Pga den extremt begränsade storleken på formatet är det oftast humorserier som berättas i strippform, som ett kort visuellt eller berättat skämt.

Exempel: *Rocky vol. 8-9* (Kellerman, M).

---

¹⁰ "Serietidning", *Nationalencyklopedin*, red. Christer Engström, (Bokförlaget Bra Böcker AB, Höganäs, 1995), band 16, s. 379.

¹¹ "Tecknade serier", *Nationalencyklopedin*, red. Christer Engström, (Bokförlaget Bra Böcker AB, Höganäs, 1995), band 18, s. 132.

Serieroman – eller grafisk roman, efter det engelskspråkiga begreppet *graphic novel*, är en längre serie utgiven i sin helhet. En serieroman är längre än serietidningar och seriealbum, och har oftast över 80 sidor. Då många serieromaner är avslutade uppstår inte samma läsning vid fasta karaktärer som i serietidningar som utkommer kontinuerligt.¹²

Varför antalet sidor är så avgörande hör ihop med just begreppet *roman*, dvs en längre prosaberättelse.¹³ Längden tillåter verket komplexitet och möjliggör ”litterära kvaliteter”, precis som i en vanlig ”textroman”. Därför är det viktigt att skilja serieromaner från t ex serieböcker med kortare serier à la antologier och serieböcker med samlade strippserier, som i sig är begränsade i sitt utförande.

För denna uppsats inkluderas även serier som utkommer kontinuerligt (dvs som en oavslutad romansvit) eller tidigare har publicerats i andra former (t ex som ”kapitel” i serietidningsform) som serieromaner.

Exempel: *V för vendetta* (A Moore, D Lloyd).

Seriefrämjandet

På Seriefrämjandets hemsida står följande att läsa om förbundet: ”Seriefrämjandet grundades 1968 och är ett riksomfattande förbund för serieintresserade. Vi verkar för ett höjande av den tecknade seriens status som uttrycksmedel, och en större kunskap om dess karaktär och särdrag. Därtill fungerar Seriefrämjandet som en träffpunkt där man kan diskutera serier.”¹⁴

---

¹² Ibid., s. 133.

¹³ ”Roman”, *Norstedts uppslagsbok*, red. Håkan Josephsson, (Prisma, Verona, 2003), s. 1082.

¹⁴ ”Välkommen till Seriefrämjandet!”, *Seriefrämjandet*, hämtat från < <http://www.serieframjandet.se/omsef> >. Hämtat 070127.

Undersökningen – Hur många serieböcker för vuxna ges det ut?

Seriefrämjandet har en årlig prisutdelning, *Urhunden*, där bl a föregående års bästa svenska seriebok och översatta seriebok utses. Nomineringslistan inför 2006 års Urhund innehåller i alla serieböcker som utkom i Sverige under 2005. Seriefrämjandet inkluderar ”i det här sammanhanget alla slags serier i bokform, alltså även pocketar, inbundna samlingsvolymmer m.m. [...] om de har ISBN-nummer.”¹⁵ Det är denna lista som utgör grunden för uppsatsens undersökning.

Tillvägagångssätt

I de flesta fall har jag ringt upp ett förlag och försökt få tag på förläggaren som gett ut respektive seriebok. I vissa fall, när det rört sig om en enstaka titel, har jag använt mig av e-post. Min huvudsakliga fråga var: *Till vilken målgrupp riktar sig de av era serieböcker som finns med på denna lista – barn, ungdomar och/eller vuxna?* Svaren på denna fråga utgör min datainsamling.

Komplikationer

Familjeserier och serieantologier

Man kan indela serieböcker i följande ålderskategorier: barn-, ungdom-, vuxen- och familjeserier samt antologier. En antologi kan innehålla serier som riktar sig till olika åldersgrupper, i sådana fall kommer samtliga att anges. Det samma gäller för familjeserier, som kan sägas vara för alla åldrar och därmed räknas som så i undersökningen.

Ålderskategorier

Det största problem jag har stött på under min datainsamling är den svåra konsten att skapa hållbara ålderskategorier. När kan man egentligen räknas som vuxen? Min ursprungliga tanke var att använda nedanstående åldersindelning:

Barn:	upp till 12 år
Ungdom:	13-17 år
Vuxen:	18 år och uppåt

En del av de förlag som jag kontaktat har dock uttryckt en ovilja att använda olika ålderskategorier eller hävdade att de inte arbetar med tanke på en specifik åldersgrupp i åtanke, och än flera har haft problem med min indelning. Många har velat använda sig av åldersgränsen ”från

---

¹⁵ "Seriealbum utgivna under 2005", *Seriefrämjandet*, hämtat från < <http://www.serieframjandet.se/380/seriealbum-utgivna-under-2005>>. Hämtat 070127.

15 år”, en välkänd rekommendationsålder för t ex film och datorspel, för att representera den vuxna målgruppen eller målgruppen ”unga vuxna”. Då uppsatsens syfte är att ta reda på hur mycket serier för vuxna det ges ut i Sverige spelar dessa ålderskategoriseringar givetvis roll, men i samtliga fall har jag godkänt förlagets egna varianter. Huvudsaken för datainsamlingen har varit att ta reda på om varje titel riktar sig till antingen barn, ungdomar och/eller vuxna.

Vuxna som läser serier avsedda för barn

Inom den svenska serieutgivningen finns en situation som ytterligare komplicerar en strikt åldersfördelning – många vuxna köper serier vars primära målgrupp är barn. Huruvida skälet till denna företeelse är någon form av nostalgi eller att verken helt enkelt håller en hög kvalitet lämnar jag därhän och överlämnar nyfiket detta ämne åt kommande uppsatsförfattare.

Så hur ska dessa titlar beräknas i undersökningen? Peter Friman, förläggare på Egmont Kärnan, menar att man i dessa böckers fall måste skilja på serien som *produkt* och på dess *karakterer*, dvs innehållet. En glossig coffee table-bok med Bamse har ju inte primärt barn som målgrupp.¹⁶ Eftersom dessa serieböcker innehållsmässigt riktar sig till barn men i sitt utförande till vuxna kommer sådana titlar att räknas som familjeserier, dvs för alla åldrar, i undersökningen.

Undersökningssvar

Undersökningssvaren sorteras efter förlag, med angiven målgruppsålder: barn (B), ungdom (U) och/eller vuxen (V). Listan är hämtad från Seriefrämjandet som ger följande förtydliganden: ”Originalsvenska [serieböcker] är [...] utmärkta med (s), översatta med (ö) och [serieböcker] med blandat innehåll med (s, ö). [---] Serier av svenska serieskapare, utgivna i Sverige, men på engelska, har markerats med (s?) [---] I listan finns enbart med nya [serieböcker], alltså inte rena nytryck i samma format som tidigare. Däremot räknas nyutgåvor, samlingsvolym, pocketutgåvor etc. som nya [serieböcker].”¹⁷

Eftersom flera av titlarna utkommer i längre sviter eller som en pågående serie av böcker är det lätt att tro att utbudet av serier är större än vad det egentligen är, därför skiljer jag på seriebokstitlar (t ex *Tintin* eller *Persepolis*) och antal serieböcker (2005 gavs det ut 9 st serieböcker med *Tintin* och 2 st med *Persepolis*). Om en seriebokstitel kommer ut i flera delar betyder inte det automatiskt att utbudet växer. Kolumnen ”Antal” anger hur många delar av en titel som har givits ut under 2005.

Serieböcker vars förlag jag inte fått tag på är strukna och anges som antal 0.

¹⁶ Intervju med Peter Friman, via telefon, 070226.

¹⁷ ”Seriealbum utgivna under 2005”, *Seriefrämjandet*, hämtat från < <http://www.serieframjandet.se/380/seriealbum-utgivna-under-2005> >. Hämtat 070127.

Lista A: Serieböcker utgivna i Sverige 2005, med målgruppsåldrarna barn (B), ungdom (U) och/eller vuxen (V) angivet av respektive förlag samt totalt antal.

<u>Förlag och seriebok</u>	<u>B</u>	<u>U</u>	<u>V</u>	<u>Antal</u>
Allan Lennerstad				
Lennerstad, A.: På andra sidan kullen		X	X	1
Bonnier Carlsen				
Akamatsu, K.: Love Hina 3-7 (ö)		X	X	5
Bird studio: Dragonball Z 1-7	X			7
Clamp: Chobits 1-3		X	X	3
Davis, J.: Gustaf : Julalbum 2005	X	X	X	1
Foster, H.: Prins Valiant ; 31-34 (ö)			X	4
Gahrton, M./Unenge, J.: Eva & Adam reser bort. (Den tredje stora boken) (s)	X			1
Hebert, N./Ollmark, L./Ekström, Å.: Eldens gåva	X			1
Hergé: Tintin 15-23	X	X	X	9
Ikumi, M./Yoshida, R.: Tokyo Mew Mew 4-7 (ö)	X	X		4
Oda, E.: One Piece 23-28 (ö)		X		6
Sadamoto, Y./Gainax: Neon Genesis Evangelion 2-5 (ö)		X	X	4
Seino, S.: Power! 1 (ö)		X	X	1
Sugisaki, Y.: DNAngel 8-10 (ö)		X	X	3
Takahashi, K.: Yu* Gi* Oh! 7 (ö)	X			1
Tezuka, O.: Astroboy 1-3 (ö)	X			3
Toriyama, A.: Sandland (ö)	X			1
Yoshida, R.: Tokyo Mew Mew á la mode 1 (ö)		X		1
B4press				
Jonasson, Nickan.: Karl och Conny (s)			X	1
C'est bon kultur				
Elftorp, M.: Piracy is Liberation :information wants to be Free (s?)			X	1
Collage				
Biller, M.: Billerboken (s)	/	/	/	0
Egmont				
Adams, N.: Batman : klassiska serier av Neal Adams (ö)			X	1
Agent X9 specialalbum 2005 (ö)			X	1
Andréasson, R.: Bamsebiblioteket 13-15 (s)	X	X	X	3
Andréasson, R.: Bamses bästa 1 (s)	X	X	X	1
Aoyama, G.: Mästerdetektiven Conan 4-15 (ö)		X		12
Bamse julalbum 15 (ö)	X			1
Barks, C.: Walt Disney's Carl Barks samlade verk 1-2, 11-12, 21-22 (ö)	X	X	X	6

Förlag och seriebok	B	U	V	Antal
Byrne, J.: Fantastic four : klassiska serier av John Byrne (ö)			X	1
Cronstam, T.: Elvis : toastad men inte bränd (s)			X	1
Darnell, Herman Hedning & c:o 15 (s)	X	X		1
Disney minipocket 1-5 (ö)	X	X		5
Duel Masters 1-4 (ö)	X			4
Egerbrandt, N.: 91:an Karlsson 2005 (s)			X	1
Egerbrandt, N.: 91:an minns Nils Egerbrandt (s)			X	1
Grace, B.: Tomten lämnar inga garantier. – (Ernie 2005) (ö)		X	X	1
Jul i Ankeborg (ö)	X	X	X	1
Kalle Anka 2005 (ö)	X	X	X	1
Kalle Ankas pocket 306-318 (ö)	X	X		13
Kalle Ankas pocket special 2-3 (ö)	X	X		2
Kalle Ankas special 1-2/2005 (ö)	X	X		2
Kellerman, M.: Rocky 2005 (s)		X	X	1
Lee Falk's Fantomen : den inbundna årgången 1953:1-3 (ö)			X	3
Lilla Fridolf 2005 (s)			X	1
Moore, A./Lloyd, D.: V for vendetta (ö)		X	X	1
Morris: Lucky Luke 1946-1950 (ö)	X	X	X	1
Morris/Goscinnny, R.: Lucky Luke 1961-1962 (ö)	X	X	X	1
Mortimer, L.: Hälge 14 (s)	X	X	X	1
Mortimer, L.: Hälge presentbok 10 (s)	X	X	X	1
Musse Pigg : bästa serier (ö)	X	X	X	1
Nic/Cauvin: Spirous äventyr 45-46 (ö)		X	X	2
O'Donnel, P./Holdaway, J.: Modesty Blaise 1963-1965 (ö)		X	X	1
Persson, G.: Kronblom 2005 (s)			X	1
Peterson, K.: Uti vår hage 2005 (s)	X	X	X	1
Peterson, K.: Vi å pappa 2005 (s)	X	X	X	1
Scott, J./Borgman, J.: Zits (ö)		X	X	1
Superman : klassiska serier (ö)			X	1
Takahashi, R.: Inu Yasha 1-3 (ö)		X		3
Tanemura, A.: Kamikaze Kaito Jeanne 2-5 (ö)		X		4
Uderzo, A.: Himlen faller ner över hans huvud. – (Asterix ; 33) (ö)		X	X	1
Uti vår hages sommarserier (s, ö)	X	X	X	1
Walt Disney's hall of fame 5-10 (ö)	X	X	X	6
Walt Disney's Kalle Anka & c:o : den kompletta årgången 1959:3-5 (ö)	X	X	X	3
Walt Disney's Kalle Anka & c:o : den kompletta årgången 1960:1-3 (ö)	X	X	X	3
Watase, Y.: Fushigi Yuugi 1-5 (ö)		X	X	5
WITCH 7-9 (ö)	X	X		3
Årgångs Ernie 2004 (s, ö)		X	X	1
Åsa Nisse 2005 (s)			X	1

Etc

Lundkvist, U.: Härifrån till Flen (s)			X	1

Karin Gafvelin

Chula comic magazine (s)			X	1

Förlag och seriebok**B U V Antal****Seriefrämjandet**

Asker, N.: Nu och aldrig mer. – (Lantis) (s)			X	1
Ekström, Å.: Hästtjejen. – (Lantis) (s)			X	1
Elftorp, M.: Den siste lantisen. – (Lantis) (s)			X	1
Fredriksson, M.: Ling. – (Lantis) (s)			X	1
Jönsson, J.: Tyskarnas sommarstuga. – (Lantis) (s)			X	1
Olsson, S.: Pärän. – (Lantis) (s)			X	1

Serieskolan i Malmö

Årsbok 2005 (s)			X	1

Smålänningen

Lindberg, E.: Filip och Kaspersson 2005 (s)	I	I	I	0

Tranan/Podium

Lundgren, G./Eriksson, A.: Sofia Z-4515 = Zofi Z-4515 (s)	X	X		1

Wahlströms

Choi, K.: Snow Drop 1-3 (ö)		X		3
Lee, M.: Ragnarök 1-3 (ö)		X		3
Lee, Y.: K2 Kill Me Kiss Me 1-3 (ö)		X		3
Woo: Rebirth 1-3 (ö)		X		3

Vertigo

Blå, G./div. tecknare: Fettet och andra serier : Fat and other comics (s)			X	1

228

Resultat

Undersökningens resultat redovisas nedan. För att undvika förvirring använder sig alla procentuella uträkningar av det totala antalet serieböcker om inget annat anges.

Fig. 1: Ålderfördelning hos målgrupperna för serieböcker 2005, olika seriebokstitlar

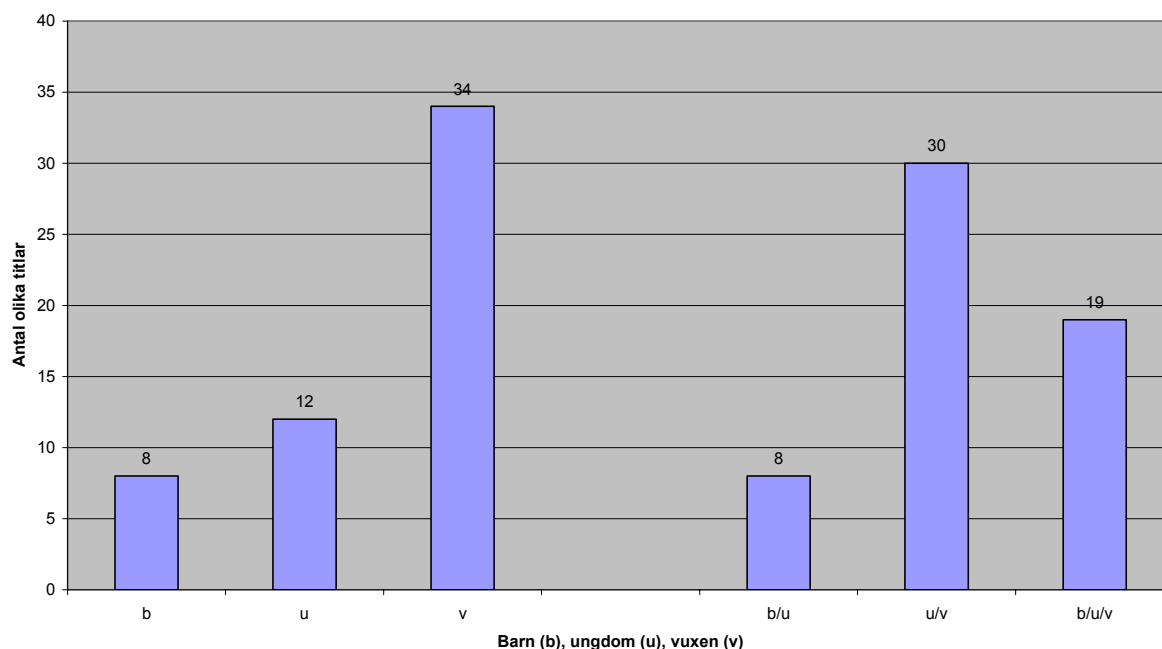
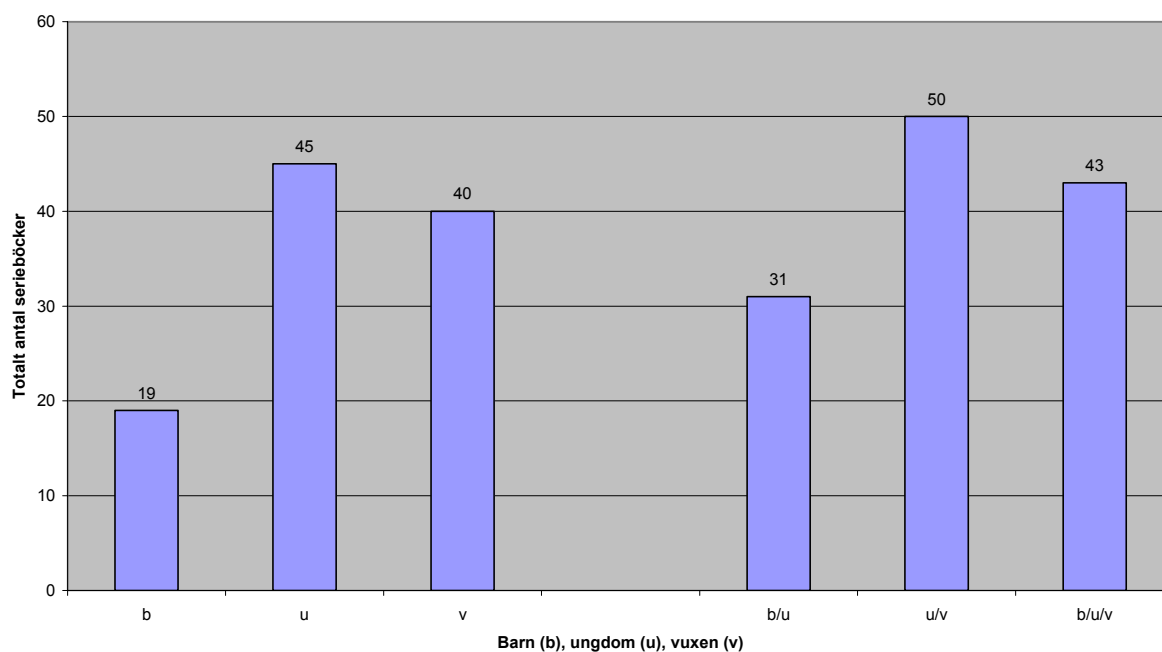

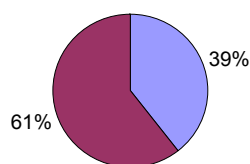
Fig. 2: Åldersfördelning hos målgrupperna för serieböcker 2005, samtliga serieböcker

Listan innehåller 111 olika seriebokstitlar (figur 1) med angiven målgrupp. Räknar man med samtliga böcker som ingår i avslutade eller pågående sviter rör det sig om totalt 228 serieböcker (figur 2). Föga förvånande dominerar den traditionella målgruppen för serier, ”ungdom”,

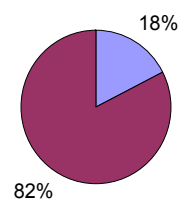
tillsammans med ”serier för hela familjen”. ”Ungdom/vuxen” ligger i toppskiktet på båda diagrammen. I en jämförelse mellan figur 1 och 2 syns det tydligt vilka åldersgrupper som har serieböcker med längre sviter och/eller serietitlar som kommer ut kontinuerligt: antalet serieböcker riktade till ungdomar och ”barn/ungdom” nästan fyrdubblas och både ”allåldersserierna” (barn/ungdom/vuxen) och serierna för kategorin ”barn” mer än dubblas. Detta har till stor del att göra med att de flesta manga-titlarna utkommer kontinuerligt (*Mästerdetektiven Conan* har t ex hela 12 delar med på listan), precis som samlingarna med serieklassiker (t ex *Carl Barks samlade verk*, som har 6 serieböcker med på listan). Serierna för kategorin ”vuxen” är flest till antalet när det gäller olika titlar. De flesta av dessa är dock fristående, vilket betyder att kategorins position minskar om man ser till det totala antalet serieböcker.

Fig. 3: Andel serieböcker 2005 med målgrupp ”vuxen” och ”ungdom/vuxen”

■ Serieböcker med målgrupp "v" och "u/v" ■ Övriga serieböcker

Fig. 4: Andel serieböcker 2005 med målgrupp ”vuxen”

■ Serieböcker med målgrupp "vuxen" ■ Övriga serieböcker

Hur många serieböcker som faktiskt riktar sig till vuxna blir svårt att säga i och med att det dels finns böcker avsedda ”för alla” och dels för att det finns böcker för ”ungdomar/vuxna”. Då det är omöjligt att sluta sig till ett enda exakt resultat, inbjuder materialet istället till tre olika tolkningar.

Den mest generösa tolkningen inkluderar kategorierna ”vuxen”, ”ungdom/vuxen” och ”barn/ungdom/vuxen”, vilket motsvarar 83 olika titlar och 129 serieböcker – hela 57 % av den svenska marknaden. Tag dock i beaktning att innehållet i de flesta ”allåldersserierna” riktar sig till yngre läsare, och att resultatet därför kan vara missvisande. De är generellt inte serier för vuxna utan snarare serier som vuxna också kan ta del av, och därför är det tveksamt huruvida de kan inkluderas i undersökningens resultat.

Utesluter man ”familjeserierna” återstår serieböcker som förlagen anser riktar sig helt till vuxna läsare och den mixade kategorin ”ungdom/vuxen”. De tillfrågade förlagen menar att man i de sena tonåren även börjar läsa böcker för vuxna, och att ”ungdom/vuxen” motsvarar

serieböcker som kan intressera både vuxna och ungdomar. Tillsammans utgör kategorierna 64 olika titlar och 86 serieböcker, vilket motsvarar 39 % av marknaden (figur 3).

Ska man hårdra det ännu mer och endast acceptera serieböckerna som enligt undersökningen är riktade till kategorin ”vuxen” återstår endast 34 olika titlar och totalt 40 serieböcker på marknaden, vilket motsvarar 18 % (figur 4).

Kommentar angående serieromaner

Hur mycket eller lite serier för vuxna det utkommer i Sverige beror på vilken av de ovanstående tolkningarna av undersökningens resultat man väljer. Jag förordar att serieböckerna för hela familjen inte bör räknas med, utan att man håller sig till de mer renodlade ålderskategorierna.

Jag blev förvånad över hur mycket serier för vuxna som faktiskt fanns tillgängliga på den svenska marknaden, ända tills jag tittade närmare på serieböckernas innehåll. Min bild av det obegränsade, kvalitativa och ”fulländade” seriemediet kan inom uppsatsens ramar beskrivas med begreppet *serieroman*. I uppsatsens ordlista beskrivs serieroman som ”en längre serie utgiven i sin helhet”, och skiljs från serieantologier och samlingar av strippserier som är storleksmässigt begränsade. Längden är väsentlig för serieromanen då det är den som tillåter verket komplexitet och möjliggör litterära kvaliteter.

Vad jag upptäckte när jag tittade närmare på serieböckernas innehåll var att många av dem var just olika samlingar. Det sporrade mig att ta reda på hur många av serieböckerna för vuxna som faktiskt kunde räknas som serieromaner (enligt uppsatsens definition). Därför har jag kompletterat undersökningens resultat med en lista på samtliga serieböcker endast avsedda för målgrupperna ”vuxen” och ”ungdom/vuxen” (lista B) där jag angett huruvida serieböckerna är samlingar eller strippserier. Jag exkluderar därmed ”allåldersserierna” då jag anser att de innehållsmässigt inte riktar sig till vuxna. Notera också att detta är min subjektiva bedömning av serieböckernas innehåll, då vissa av titlarna är gränsfall.

Lista B: Serieböcker utgivna i Sverige 2005, med målgruppsåldern vuxen (v) eller ungdom/vuxen (u/v) angivet av respektive förlag, samt uppsatsförfattarens kommentar.

<u>Seriebok</u>	<u>Kommentar</u>	<u>Målgrupp</u>
Lennerstad, A.: På andra sidan kullen (s)		u/v
Akamatsu, K.: Love Hina 3-7 (ö)		u/v
Clamp: Chobits 1-3 (ö)		u/v
Foster, H.: Prins Valiant ; 31-34 (ö)		v
Sadamoto, Y./Gainax: Neon Genesis Evangelion 2-5 (ö)		u/v
Seino, S.: Power! 1 (ö)		u/v
Sugisaki, Y.: DNAngel 8-10 (ö)		u/v
Jonasson, N.: Karl och Conny (s)		v
Elftorp, M.: Piracy is Liberation : information wants to be Free (s?)		v
Adams, N.: Batman : klassiska serier av Neal Adams (ö)	Samling	v

Agent X9 specialalbum 2005 (ö)	Samling	v
Byrne, J.: Fantastic four : klassiska serier av John Byrne (ö)	Samling	v
Cronstam, T.: Elvis : toastad men inte bränd (s)	Stripp	v
Egerbrandt, N.: 91:an Karlsson 2005 (s)	Samling	v
Egerbrandt, N.: 91:an minns Nils Egerbrandt (s)	Samling	v
Grace, B.: Tomten lämnar inga garantier. – (Ernie 2005) (ö)	Stripp	u/v
Kellerman, M.: Rocky 2005 (s)	Stripp	u/v
Lee Falk's Fantomen : den inbundna årgången 1953:1-3 (ö)	Samling	v
Lilla Fridolf 2005 (s)	Samling	v
Moore, A./Lloyd, D.: V for vendetta (ö)		u/v
Nic/Cauvin: Spirous äventyr ; 45-46) (ö)		u/v
O'Donnel, P./Holdaway, J.: Modesty Blaise 1963-1965 (ö)	Samling	u/v
Persson, G.: Kronblom 2005 (s)	Samling	v
Scott, J./Borgman, J.: Zits (ö)	Stripp	u/v
Superman : klassiska serier (ö)	Samling	v
Uderzo, A.: Himlen faller ner över hans huvud. – (Asterix ; 33) (ö)		u/v
Watase, Y.: Fushigi Yuugi 1-5 (ö)		u/v
Årgångs Ernie 2004 (s, ö)	Stripp	u/v
Åsa Nisse 2005 (s)	Samling	v
Lundkvist, U.: Härifrån till Flen (s)		v
Chula comic magazine (s)		v
Andersson, M.: Container (s)		v
Kellerman, M.: Rocky volym 8-9 (s)	Stripp	v
Myhre, L.: Nemi 3 (ö)	Stripp	v
Kamijyo, A.: Kyo samurai deeper 1-4 (ö)		u/v
Mizuki, H.: The devil Ororon 1 (ö)		u/v
Murikami, M.: Gravitation 1 (ö)		u/v
Lundkvist, U.: Razor och Brynar. – (Assar ; 8) (s)		u/v
Kajermo, A.: En pillig sol i Särholmen. – (Tuula ; 1) (s)	Stripp	u/v
Skoglund, A.: Serier från Vittula (s)		u/v
Allt för konsten 6 (s, ö)	Samling	u/v
Fiske, A.: Dansa på mattan (ö)		u/v
Grennvall, Å.: Ett familjealbum (s)		v
Hagelberg, H.: Kekkonen (ö)		v
Krantz, G.: Punk provocateur (s)		v
Krantz, G.: Seriemagi : en handledning (s)		u/v
Lindengren, J.: Kapten Stofil : gammalt bröd rostar aldrig (s)	Samling	u/v
Österberg, L./Rochling, P.: Hjärtat brinner (s)		u/v
Berglin, J.: Far och jag (s)	Stripp	v
Bromander, H.: Hur vi ser på varandra (s)		v
Christensen, C.: Röde Orm i västerled (s)		u/v
Gärdenfors, S.: Lura mig (s)		u/v
Jonsson, M.: Pojken i skogen (s)		v
Moodysson, C./Moodysson, L.: Vårdcentralen Fontanellen (s)	Samling	v
Satrap, M.: Persepolis 3-4 (ö)		u/v
Strömquist, L.: Hundra procent fett (s)		u/v
Asker, N.: Nu och aldrig mer. – (Lantis) (s)	Novell	v
Ekström, Å.: Hästtejen. – (Lantis) (s)	Novell	v
Elftorp, M.: Den siste lantisen. – (Lantis) (s)	Novell	v
Fredriksson, M.: Ling. – (Lantis) (s)	Novell	v
Jönsson, J.: Tyskarnas sommarstuga. – (Lantis) (s)	Novell	v
Olsson, S.: Pärän. – (Lantis) (s)	Novell	v
Serieskolan i Malmö: Årsbok 2005 (s)	Samling	v
Blå, G./div. tecknare: Fettet och andra serier (s)	Samling	v

Av dessa 64 olika titlar som riktar sig till ”vuxna” och ”ungdomar/vuxna” är det ungefär hälften – 33 st – som varken är strippserier, samlingar eller helt enkelt för korta för att kunna kallas serieromaner. (Enligt uppsatsens definition bör en serieroman ha åtminstone 80 sidor, Seriefrämjandets egna serieböcker som kallas för *Lantisar* har endast 20-30 sidor och räknas därför som ”serienoveller” i detta fall.)

Ser man till antalet serietitlar utgör serieromanerna för de två åldersgrupperna tillsammans 30 % (figur 5). Då flera av dessa titlar, samtliga i kategorin ”ungdom/vuxen”, ingår i större sviter utgör de tillsammans 56 serieböcker av det totala antalet 228, dvs ungefär 25 %.

Fig. 5: Andel serieromaner för vuxna läsare, antal olika titlar

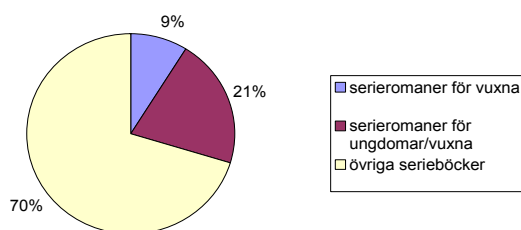
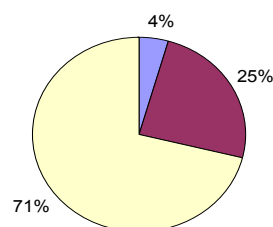

Fig. 6: Andel serieromaner för vuxna läsare, totalt antal serieböcker

Om man bara ser till serietitlarna riktade till målgruppen ”vuxen” återstår 34 serieböcker, varav 10 är serieromaner. Ingen av dessa titlar ingår i en längre svit om flera böcker. Det betyder att endast 4 % av det totala antalet serieböcker under 2005 var serieromaner riktade till vuxna (figur 6).

En generös tolkning av dessa resultat innebär att en knapp tredjedel av den svenska seriemarknaden består av serieromaner för vuxna. Väljer man att endast acceptera ålderskategorin ”vuxen” återstår bara 10 serieromaner. Men hur kommer det sig att de är så få?

Diskussion – möjliga orsaker till att så få serier för vuxna ges ut

I denna del av uppsatsen diskuterar jag några utvalda punkter som berör den svenska serieutgivningen. Jag gör inga anspråk på att komma med några häpnadsväckande upptäckter utan snarare uppmärksamma situationer som kan utgöra större eller mindre problem och kanske bidrar till den minst sagt försiktiga utgivningen av serier för vuxna.

Utgivningsprofil

De två största serieutgivarna i Sverige har båda en barn- och ungdomsinriktning och har valt att inte satsa på vuxenserier. De är Egmont Kärnan, där ”Egmonts barn- och ungdomsmedier är samlade [...]”¹⁸, och Bonnier Carlsen, vars ”[...] primära målgrupp [...] befinner sig i åldrarna 1-18 år, men förlaget ger också ut enstaka familjeböcker som riktar sig till en vuxen publik.”¹⁹ Kan detta påverka den totala serieutgivningen i Sverige?

Egmont Kärnan har trots sin profil en del vuxentitlar i bagaget och Bonnier Carlsen medger att en och annan bok som vuxna kan läsa ges ut, men de är i grunden ungdomsförlag – vilket givetvis färgar av sig på deras utbud. Forskaren Johan Svedjedal menar att en bok har två kännetecken, ”trademarks”, författarens och förlagets namn. Det är också viktigt för förlaget att ge ut rätt typ av böcker för att behålla sin prestige och sina kännetecken.²⁰ Det betyder att förlagen i fråga inte kan ge ut ”för många” serier som går emot deras profil för det skulle innebära en förskjutning av deras kännetecken och riskera en prestigeförlust. Förlagens kännetecknande namn är i sin tur symboliskt förknippade med barn- och ungdomslitteratur genom sin tidigare utgivning och genom att sätta det förlagsnamnet på en seriebok förknippar man den med ungdomslitteratur, oavsett avsedd målgrupp.

Licenser

När ett svenskt förlag handlar med licenser kan det antingen köpa enstaka titlar av ett utländskt förlag eller en hel förlagskatalog. Det senare innebär att ett svenskt förlag skulle kunna sitta på licenser för en bred, utländsk serierepertoar men välja att endast ge ut en bråkdel av den (t ex endast barn- och ungdomsserier). På Egmonts webbsida kan t ex man läsa ett urval av deras licensgivare, vilka inkluderar internationella jättar som t ex Bulls, Glenat, Dark Horse och DC Comics.²¹ Jag har dock endast kunna bekräfta ett sådant avtal, gällande det amerikanska serieförlaget Marvel. Visserligen är Marvel ett av de absolut största serieförlagen i USA, och

¹⁸ *Egmont Kärnan AB*, hämtat från < <http://www.egmont-karnan.se> >. Hämtat 070310.

¹⁹ ”Om oss”, *Bonnier Carlsen*, < <http://www.bonniercarlsen.se/v2> >. Hämtat 070310.

²⁰ Svedjedal, Johan, *The Literary Web*, (Acta Bibliothecae regiae Stockholmiensis 62, Stockholm, 2000), s. 110 ff.

²¹ ”Affärsområde - Stockholm Comics”, *Egmont Kärnan AB*, hämtat från < <http://www.egmont-karnan.se/default.asp?ID=570> >. Hämtat 070310.

därmed även världen, med en oerhört bred repertoar spridd över alla olika åldrar²², men det är fortfarande undantaget som bekräftar regeln, som i det här fallet är att licenser köps för enstaka serieböcker. De svenska förlagen köper in serieböckerna de vill ha, oftast en bok åt gången eller alla delar i en längre svit av serieböcker.

Det är ett problem att en utländsk licens med serieböcker för samtliga åldersgrupper skulle kunna ligga hos ett barn- och ungdomsförlag i Sverige, och i och med detta hindra andra svenska förlag att köpa in licensgivarens titlar för vuxna, men denna situation existerar lyckligtvis inte i någon påtaglig utsträckning. De utländska serieromanernas licenser finns tillgängliga för vilket svenskt förlag som helst att införskaffa, men denna möjlighet utnyttjas helt enkelt inte.

Bokhandel

Ett problem som en del förläggare i undersökningen nämnt är att bokhandlarna är ointresserade av serier. Bokhandlarna i sin tur menar att serier är svårsålda. En analys av serieboksmarknaden utförd av Grafiska institutet 2000 ger följande beskrivning: "Bokhandelns inställning är fortfarande 'kallsinnig'. Det som säljer är stora inbundna böcker. Små böcker för 89 kronor är ej intressanta."²³ Detta påstående skulle kunna förklara det ökade antalet stora, hårdinbundna serieböcker med klassiska familjeserier.

Grafiska institutets analys pekar också på att de "[...] större förlagen ('de kommersiella') ser marknadsandelar och ökad lönsamhet som exempel på främsta drivkraft samtidigt som 'entusiastförlagen' kan sägas representera de som 'ger ut' för att uppnå tillfredsställelse av att ha åstadkommit en utgivning som sådan"²⁴, och att serieböcker ibland förekommer "[...] som en del av ett större internationellt mediaprojekt, exempelvis Disneys olika lanseringar"²⁵, dvs som en form av korsmarknadsföring. Om de "kommersiella" förlagen mest är intresserade av ökad vinst är det kanske inte så konstigt att de (nästan) bara ger ut serier för barn och ungdomar? De har inget intresse av att försöka pracka på bokhandlarna något som de inte vill ha eller menar inte kan sälja. De "entusiastiska", små förlagen med färre titlar, riktade till mognare läsare, har i sin tur hävdade i undersökningen att de har haft problem med distributionen och att deras böcker inte syns i bokhandeln.

En vice VD för försäljningsavdelningen på ett av de största distributionsbolagen för tidningar och böcker i USA, Diamond, uttrycker i en artikel från 2003 att "[...] bookstores are 'extremely

---

²² Anledningen till detta bör vara företaget Marvels affärsidé om att ha ett heltäckande "universum" av flera tusen olika karaktärer som alla räknas som varumärken att användas för olika licenssyften, t ex film, datorspel och leksaker, och eftersom karaktärerna hela tiden interagerar med varandra är det allt eller inget som gäller.

About Marvel, hämtat från < http://www.marvel.com/company/index.htm?sub=about_current.htm >. Hämtat 070310.

²³ Johansson, Hans och Paulson, Curt *Statens kulturråds seriestöd*, (2000), Hämtat från < http://www.kulturradet.se/ovfiles/gi_seriestod.pdf >. Hämtat 070305. S. 17.

²⁴ Ibid. S 15.

²⁵ Ibid. S 15.

important' to traditional comics publishers. It enables them to 'reach out to new readers that comics shops [sic!] do not reach, mainly women and kids, and it allows them to do certain books that traditionally do not do as well in comics shops, such as literary comics and manga.'"²⁶

Bokhandeln borde med andra ord vara den främsta förmedlaren av serieromaner, så att de överhuvudtaget ska kunna nå ut till nya läsare och inte bara de redan frälsta. Tyvärr verkar det som att det först och främst är bokhandlarna själva som behöver frälsas, samma artikel påpekar att "[...] the biggest hurdle may not be so much what's inside the book as getting booksellers to read them".²⁷ Det är svårt för personalen i en bokhandel att lyfta fram och rekommendera en bok som de inte läst.

Ett annat, rent praktiskt problem uppmärksammas i en artikel i Time. Samtliga serieböcker, oavsett målgrupp eller genre, buntas oftast ihop på en egen hylla i de stora bokhandlarna, vilket påverkar vilka kunder som kommer i kontakt med serieutbudet.²⁸ En redaktör på Pantheon, ett imprint på förlaget Random House specialiserat på serieromaner, säger "I truly believe that Spiegelman's 'Maus' [serieroman om förintelsen som vunnit Pulitzer-priset] should be shelved next to Elie Wiesel and Primo Levi, not next to the X-Men [traditionell superhjältiserie]. Maus is a Holocaust memoir first and a comicbook second."²⁹ Enligt samma artikel försvarar sig en bokhandelskedja med att deras egna undersökningar visat att kundunderlaget för serieböcker, hur olika de än må vara, överlappar varandra. Det är alltså teoretiskt lättare att få läsaren av den ena serieboken att bli intresserad av den andra, än att få en Elie Wiesel-läsare att plocka upp *Maus*.³⁰

Medieexponering

Ett bokköp kan uppstå på två olika sätt: antingen vet köparen vilken titel hon är ute efter, eller så upptäcker hon en titel som verkar spännande och intressant. För att veta vad man vill ha för titel måste man känna till den, antingen genom en rekommendation av en säljare eller vän, eller genom medieexponering i form av exempelvis recensioner. Så hur mycket skrivs det om serier?

En magister-uppsats framlagd 2006 på bibliotekslinjen i Uppsala har jämfört antalet recensioner av serieböcker och film i svenska dagstidningar. Undersökningen visade att det under december 2005 recenserades 21 respektive 22 aktuella filmer i Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet. Under samma månad recenserade dagstidningarna endast varsin serieroman (*Black Hole* av Charles Burns respektive *Pojken i Skogen* av Mats Jonsson, varav den första fortfarande

²⁶ "Selling Graphic Novels to Retailers", Rosen, Judith, *Publishers Weekly*, (2003), hämtad från < <http://www.publishersweekly.com/index.asp?layout=article&articleid=CA330765> >. Hämtat 070312.

²⁷ Ibid.

²⁸ "The Graphic Novel Silver Anniversary", Arnold, Andrew D., *Time*, (2003), hämtad från < <http://www.time.com/time/columnist/arnold/article/0,9565,542579,00.html> >. Hämtat 070312.

Artikeln handlar om situationen i USA, men samma system används i Sverige – titta efter själv nästa gång du är på Akademibokhandeln.

²⁹ Ibid.

³⁰ Ibid.

inte finns i svensk utgåva). Utöver dessa publicerades även 139 respektive 211 dagliga recensioner av filmer som visades på tv.³¹

Uppsatsen pekar också på att film har en utpräglad tradition att falla tillbaka på i dagspressen, och att det utöver regelbundna recensioner skrivs notiser och artiklar samt filmpolitiska inlägg, men att "[...] inte ens en handfull texter med serieanknytning [finns] i vardera tidning".³² När väl serier recenserar eller är föremål för en artikel saknas referensramar för själva seriemediet. Det är oftast litteraturkritiker som skriver om serier i dagspressen vilket leder till att de behandlas som "vanliga" böcker och att det visuella språket ofta åsidosätts. Dessutom är skribenterna tvungna att hänvisa till andra medier eller kulturella yttringar för att beskriva serier, då det saknas en terminologi för "[...] berättartekniska fenomen specifika för serier [...]", till skillnad mot textfilm som ofta refererar till regissörens andra filmer, filmhistorien och de olika genrer som finns.³³ Givetis finns det invändningar mot det ovanstående, Jonas Thente som skriver om både böcker och serier på DN hävdar att han inte gör någon skillnad på romaner och serieromaner och att det är procentuellt recenserar fler titlar av serier än böcker, eftersom det utkommer väldigt många fler böcker.³⁴

Jämförelsen visar att det inte skrivs så mycket om serier i media och att de saknar regelbundet utrymme i dagspressen på samma sätt som film och böcker. Men seriesidan då? Ja, de flesta lokal- kvälls- och dagstidningarna har förstås en sida med en handfull seriestrippar, men detta är endast nöjesläsning och saknar redaktionella kommentarer. Johan Höjer, programansvarig på serietecknarskolan i Hofors ger följande kommentar: "Seriesidorna för en tynande tillvaro på dagstidningarna, det går mycket på tomgång."³⁵

Översättning

I dagens globala handel via Internet är det inte svårt att köpa serier på engelska, ett språk som alla svenskar får lära sig i skolan. Statistik från SCB visar i en jämförande undersökning mellan åtta europeiska länder att svenska skolungdomar inte bara var mest positiva till sin engelskundervisning utan även presterade bäst. "I synnerhet visade de svenska 15-åringarna ett mycket gott receptivt kunnande, vilket innebär att de mycket bra förstod vad de hörde och läste."³⁶ Men hur duktiga är vi svenskar egentligen på att läsa engelsk text?

Skolverket för egen statistik baserad på de nationella prov som genomförs för gymnasie- och komvuxstuderande. Delprovet i läs- och hörförståelse under vårterminen 2006 i kärnämnet

---

³¹ Johansson, Sarah, *Tecknade serier och film på svenska bibliotek, i dagspress och inom akademien – en jämförande studie*, (Uppsatser inom ABM, Uppsala universitet, 2006), s. 36 ff.

³² Ibid., s. 39.

³³ Ibid., s. 45.

³⁴ Ibid., s. 40.

³⁵ Ibid., s. 39.

³⁶ *Svensk utbildning i internationell statistik 2005*, (Statistiska Centralbyrån, Örebro, 2005), s. 131-132.

”engelska A” visar att 8 % av eleverna fick betyget IG, 30 % G, 41 % VG och 21 % MVG.³⁷

Samma delprov i fortsättningskursen ”engelska B” gav följande, nedåtgående resultat: 12 % IG, 38 % G, 40 % VG, 10 % MVG.³⁸

Tag i beaktning att följande resonemang generaliserar vilt, men jag tycker att det ändå kan ge en ganska god fingervisning om den svenska läskunnigheten i engelska. Om man likställer dessa studieresultat med engelsk läskunnighet och förutsätter att man åtminstone behöver betyget VG för att kunna tillgodogöra sig serier avsedda för vuxna läsare, betyder det att hälften av den totala målgruppen försvinner.

Och kom ihåg att engelska bara är ett främmande språk av hundratal – den fransk-belgiska och japanska serieutgivningen är bland de största i världen.

---

³⁷ *Gymnasieskolans kursprov vt 2006 – en resultatredovisning*, (Skolverket, 2006). Hämtat från < <http://www.skolverket.se/content/1/c4/20/08/kursprovrappport%20vt06.pdf> >. Hämtat 070330. S. 25.

³⁸ *Ibid.*, s. 28.

Slutsats

Uppsatsens unika undersökning var tänkt att kartlägga hur stor del av den svenska seriemarknaden som riktade sig till vuxna läsare. Efter att ha genomfört undersökningen och sammanställt resultatet blir det uppenbart varför det saknas statistik över just detta område – det är väldigt svårt att bestämma vilken ålder som ett verk riktar sig till. Den här uppsatsen förlitar sig på förläggarna för att bestämma serieböckernas målgruppsålder, men då de använder sig av mixade ålderskategorier blir det omöjligt att avgöra med säkerhet hur många serieböcker som faktiskt riktar sig till vuxna. Därför kan serieutbudet för vuxna tolkas på tre olika sätt:

1. Serier som riktar sig till enbart vuxna, både ungdomar och vuxna samt serier som hela familjen kan läsa räknas som serier för vuxna och motsvarar ca 57 % av serieböckerna i undersökningen.
2. Serier som riktar sig till enbart vuxna samt både ungdomar och vuxna räknas som serier för vuxna och motsvarar ca 39 % av serieböckerna i undersökningen.
3. Serier som riktar sig till enbart vuxna är de enda som räknas och motsvarar ca 18 % av serieböckerna i undersökningen.

Under mitt arbete med uppsatsen visade det sig att jag är mest intresserad av *serieromaner*, som enligt mig är serier när de är bäst, formmässigt obegränsade och med potentiellt litterära kvaliteter. Om man endast räknar serieromanerna för vuxna blir marknadsandelen ännu mindre. Enligt tolkning 2 bestod den svenska serieutgivningen 2005 till ca 29 % av serieromaner för vuxna, och enligt tolkning 3 till endast ca 4 %.

Denna låga siffra beror på att det finns många hinder på vägen för en seriebok för vuxna från förlaget till händerna på en konsument. Först och främst måste förlaget i sig ha en utgivningsprofil som kan innehålla serier för vuxna eller skapa ett imprint för en sådan utgivning. Om serieboken i fråga ursprungligen är utgiven på ett utländskt förlag gäller det att inget annat svenskt förlag har köpt licensen för det utländska förlagets hela utgivning och valt att inte ge ut den aktuella serieboken. Lyckligtvis är detta sällsynt.

Sedan gäller det att få bokhandeln intresserad av serieboken. Tyvärr hamnar de flesta serierna för vuxna tillsammans med de för yngre läsare, ihopklumpade i ett undanskymt hörn. För att konsumenten nu ska kunna köpa serieboken måste han eller hon antingen hitta den i bokhandeln eller höra talas om den av vänner, bokhandlare eller medier. De senare berättar sällan om några serier överhuvudtaget och när de gör det saknas ofta kunskaper om seriemediet. Något som inte direkt underlättas av att det dessutom saknas en belagd terminologi för att förmedla information om serier på samma sätt som för t ex litteratur, konst eller film.

Är serieboken översatt från engelska är dessutom risken stor att konsumenten hellre läser, eller redan har läst den på originalspråk och således inte behöver köpa den svenska utgåvan.

Så är det någon idé att ens försöka ge ut serieromaner i Sverige? Självklart! Jag tror att många av de problem och orsaker som kan skapa hinder för en större utgivning av serier för vuxna kan övervinnas om fler förlag börjar satsa på dem. Imprints kan skapas, speciella avtal med bokhandlar upprättas och medier tjusas. Serieromaner för vuxna är fortfarande försvinnande få, vilket betyder att det finns en stor, outforskad marknad som väntar på att bli upptäckt. Det finns många länder där vuxna gärna läser serier, som t ex Frankrike och Japan, och det finns ingenting som säger att Sverige inte skulle kunna sälla sig till deras skara. Kanske är serier som behandlar vuxnare ämnen det som får en ny generation av ”ickeläsande killar” att upptäcka stor litteratur? Ingenting är omöjligt i serieform.

Källförteckning

Böcker

- Läs mig – sluka mig*, red. Kristin Hallberg, (Natur och Kultur, Stockholm, 1998)
- Nationalencyklopedin*, red. Christer Engström, (Bokförlaget Bra Böcker AB, Höganäs, 1995)
- Norstedts uppslagsbok*, red. Håkan Josephsson, (Prisma, Verona, 2003)
- McCloud, Scott, *Serier – den osynliga konsten*, (Epix Förlags AB, Stockholm, 1995)
- Svensk utbildning i internationell statistik 2005*, (Statistiska Centralbyrån, Örebro, 2005)
- Strömberg, Fredrik, *Vad är tecknade serier? – En begreppsanalys*, (Seriefrämjandet, Malmö, 2005)
- Svedjedal, Johan, *The Literary Web*, (Acta Bibliothecae regiae Stockholmiensis 62, Stockholm, 2000)
- Widengren Hammarsköld, Pettersson, *Förlagsboken*, (Ordfront, Stockholm, 2001)

Uppsatser

- Johansson, Sarah, *Tecknade serier och film på svenska bibliotek, i dagspress och inom akademien – en jämförande studie*, (Uppsatser inom ABM, Uppsala universitet, 2006)

Webbsidor

- Seriefrämjandet*, <http://www.serieframjandet.se>
- Egmont Kärnan AB*, <http://www.egmont-karnan.se>
- Bonnier Carlsen*, <http://www.bonniercarlsen.se>

Artiklar och publikationer från Internet

- Johansson, Hans och Paulson, Curt *Statens kulturråds seriestöd*, (2000)
- http://www.kulturradet.se/ovfiles/gi_seriestod.pdf
- Komika magasin*, red Mikke Schirén, nr 1 2005
- http://komika.se/file_download/2
- ”Selling Graphic Novels to Retailers”, Rosen, Judith, *Publishers Weekly*, (2003)
- < <http://www.publishersweekly.com/index.asp?layout=article&articleid=CA330765> >
- ”The Graphic Novel Silver Anniversary”, Arnold, Andrew D, *Time*, (2003)
- < <http://www.time.com/time/columnist/arnold/article/0,9565,542579,00.html> >

Intervjuer

- Peter Friman, via telefon, 070226